

OPŠTINA GRADIŠKA – STRUKTURA I SISTEM UPRAVLJANJA

Željana Vučković

Rezime: U ovom radu analizirani su struktura i sistem upravljanja vlasti na nivou Opštine Gradiška. Posebna pažnja je posvećena opštinskom upravnom odboru (OUO) koji se sastoji od svih relevantnih institucija socijalnog sektora i profesionalaca koji koordiniraju i upravljaju opštinom na lokalnom nivou.

Ključne riječi: lokalna samouprava, struktura, sistem upravljanja, opštinski upravni odbor

MUNICIPALITY OF GRADIŠKA- STRUCTURE AND MANAGEMENT SYSTEM

Abstract: This paper analyses the structure and system of governance at level of municipality of Gradiška. Special attention has been paid to municipality governing council which consists of all relevant institutions in the field of social sector and professionals who coordinate and govern municipality at the local level

Key words: local self-government, structure, governance system, local governing council

UVOD

Opština, preko svojih organa, u skladu sa zakonom: Donosi program razvoja, urbanistički plan, budžet i završni račun; uređuje i obezbjeđuje korišćenje gradskog građevinskog zemljišta i poslovnog prostora, uređuje i obezbjeđuje obavljanje komunalnih djelatnosti; stara se o izgradnji, održavanju i korišćenju lokalnih puteva, ulica i drugih javnih objekata od opštinskog značaja; stara se o zadovoljavanju potreba građana u kulturi, obrazovanju, socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti, fizičkoj kulturi, turizmu i ugostiteljstvu, zanatstvu, informisanju, zaštiti životne sredine i drugim oblastima; izvršava Zakone, druge propise i opšta akta Opštine; obrazuje organe, organizacije službe za potrebe Opštine i uređuje njihovu organizaciju i poslovanje, takođe obavlja i druge poslove utvrđene Ustavom, Zakonom i Statutom Opštine.

O pojmu lokalne samouprave postoji jedna zakonska definicija. Prema toj definiciji, lokalna samouprava je pravo i osposobljenost jedinica lokalne samouprave da, u granicama zakona, regulišu i upravljaju određenim javnim poslovima na osnovu vlastite odgovornosti i u interesu lokalnog stanovništva.¹²⁷

Dobar sistem upravljanja jednom opštinom doprinosi građanima da njihove usluge budu brže, kvalitetnije i efikasnije, a nadležnosti i odgovornosti zaposlenih u Opštini budu jasno određeni, troškovi administracije manji i uprava transparentnija. Na području opštine Gradiška, koja ima ukupno 68 naseljenih mjesta, već dugi niz godina vlada teška ekonomska i socijalna situacija. Da bismo prevazišli ovakvo stanje, Opština mora stvarati uslove za poboljšanje ključnih problema, nastojati unaprijediti usluge koje se pružaju građanima i poboljšati konkurentnost. Mladi ljudi svojim angažovanjem u raznim projektima uključuju veći procenat svojih sugrađana u akcije koje našoj opštini doprinose pozitivne promjene i veću efikasnost rada lokalne samouprave.

Glavni cilj Opštinske uprave jeste da Gradiška postepeno izraste u jednu od najrazvijenijih opština Republike Srpske, a uz veliko zalaganje i trud svih nadležnih organa, zajedno sa građanima, posjeduje ogroman potencijal da postane i grad. Pretvaranjem resursa u finalne

¹²⁷ Upravno pravo, opšti dio, četvrto izmijenjeno izdanje, Mustafa Kamarić, Ibrahim Festić, Sarajevo, 2009., str. 133

proizvode i stvaranjem značajnog bruto domaćeg proizvoda (GDP), povećaće se standard, a i stvoriti novi generator za „lokomotivu“ koja će vući opštinu Gradiška i njene građane ka boljem i savremenijem životu.

1. ORGANIZACIJA I RAD ORGANA OPŠTINE

Opština, u sistemu lokalne samouprave u Republici Srpskoj, obavlja dvije vrste poslova, odnosno poslovi Opštine su, prema pravnom osnovu, strukturisani u dvije kategorije:

- a) Poslovi iz samostalne nadležnosti, odnosno poslovi koji su Zakonom utvrđeni kao samostalni djelokrug;
- b) Poslovi iz prenesene nadležnosti, odnosno poslovi državne uprave koji su Zakonom prenijeti na Opštinu i koje ih ona kao mandatne obavlja – prenijeti djelokrug.

Regulatorno-upravljački poslovi Opštine su:

- Usvajanje programa razvoja opštine;
- Usvajanje razvojnih, prostornih, urbanističkih i sprovedbenih planova;
- Donošenje budžeta i završnog računa budžeta;
- Uređenje i obezbjeđenje korišćenja građevinskog zemljišta i poslovnog prostora;
- Organizovanje komunalne policije;
- Upravljanje i raspolaganje imovinom opštine;
- Poslovi inspeksijskog nadzora, u skladu sa Zakonom;
- Obrazovanje opštinskih organa, organizacija i službi i uređenje njihove organizacije;
- Vršenje katastarskih, geodetskih i imovinsko pravnih poslova, u skladu sa Zakonom;
- Naplata, kontrola naplate i prinudna naplata izvornih prihoda opštine;
- Poslovi pravnog zastupanja opštine i
- Obezbjeđivanje izvršavanja zakona i drugih propisa.¹²⁸

Organi Opštine imaju pravo, u skladu sa Ustavom i Zakonom, na odgovarajuće izvore finansiranja, kojima raspolazu slobodno, u okviru svojih ovlašćenja, kao i na sredstva za obavljanje prenesenih poslova iz okvira prava.

Opština ima pravo na prikupljanje sredstava za zadovoljavanje potreba građana na temelju neposrednog izjašnjavanja građana, u skladu sa Zakonom i Statutom Opštine i da u izvršavanju svojih dužnosti međusobno surađuje sa drugim opštinama radi obavljanja poslova od zajedničkog interesa.¹²⁹

Organi Opštine su:

- a) skupština opštine i
- b) načelnik opštine

Funkcioneri Opštine su:

- a) načelnik opštine
- b) zamjenik načelnika opštine
- c) predsjednik skupštine opštine
- d) potpredsjednik skupštine opštine

¹²⁸ *Pravo lokalne samouprave, dr Milan Vlatković, Banja Luka, 2008., str. 286*

¹²⁹ *Upravno pravo, opšti dio, četvrto izmijenjeno izdanje, Mustafa Kamarić, Ibrahim Festić, Sarajevo, 2009., str. 135*

1.1. NAČELNIK OPŠTINE

Načelnik opštine je nosilac izvršne vlasti u Opštini i zastupnik je jedne opštine. Načelnik opštine je odgovoran za rad Opštinske uprave kojom rukovodi. U skladu sa Izbornim zakonom, načelnika opštine biraju građani na opštim neposrednim izborima na period od četiri godine. Načelnik je na čelu Opštinske uprave.

Nadležnosti načelnika opštine: Predlaže Statut Opštine; predlaže odluke i druga opšta akta Skupštini opštine; izrađuje nacrt budžeta i podnosi Skupštini opštine na usvajanje godišnjeg budžeta, godišnji bilans stanja, investicioni program, razvojni plan, ekonomski plan, prostorni i urbanistički plan i ostale planske i regulatorne dokumente koji se odnose na korišćenje i upravljanje zemljištem, uključujući i korišćenje javnog zemljišta; u skladu sa odlukama Skupštine sprovodi lokalnu politiku, obezbjeđuje primjenu odluka i drugih akata Skupštine opštine i izvršava lokalni budžet; izvršava Zakone i druge propise Republike čije je izvršenje povjereno Opštini; o svim pitanjima iz nadležnosti Opštine, njenih prava i obaveza obavještava Skupštinu opštine; donosi Pravilnik o sistematizaciji radnih mjesta i organizaciji Opštinske uprave; donosi odluke o osnivanju Opštinske uprave; obezbjeđuje realizaciju civilne zaštite opštine i donosi Plan civilne zaštite; preduzećima i ustanovama čiji je osnivač Opština daje saglasnost na statute i druge opšte akte; realizuje saradnju Opštine sa drugim opštinama, gradovima, međunarodnim i drugim organizacijama, u skladu sa odlukama i zaključcima Skupštine opštine i njenih odgovarajućih radnih tijela; o radu u organima preduzeća koja obavljaju komunalne djelatnosti podnosi izvještaj Skupštini opštine; o radu Opštinske uprave i o svom radu podnosi izvještaj Skupštini opštine; u skladu sa aktima Skupštine opštine, zaključuje ugovore u ime Opštine; pokreće inicijativu da se do odluke nadležnog suda obustavi od izvršenja propis Skupštine opštine, pojedinačni ili opšti akt, ako smatra da je suprotan Ustavu i Zakonu; ako za rješavanje nisu nadležni organi, rješava u drugom stepenu po žalbi na prvostepena rješenja Opštinske uprave; načelnik je odgovoran za zakonitosti svih akata koje predlaže Skupštini opštine; na način utvrđen Statutom donosi odluke o raspolaganju novčanim sredstvima; obavlja i druge poslove utvrđene Zakonom i Statutom Opštine.

1.2. ZAMJENIK NAČELNIKA OPŠTINE

Načelnik opštine ima zamjenika koga bira Skupština opštine javnim glasanjem, na prijedlog načelnika opštine. Do kraja mandata načelnika opštine, odnosno Skupštine opštine traje i mandat zamjenika načelnika opštine. Postupak opoziva i izbora zamjenika načelnika opštine, uređuje se Poslovníkom Skupštine opštine, u skladu sa Zakonom i Statutom.

Nadležnosti zamjenika načelnika opštine: Zamjenik načelnika izvršava dužnosti koje mu povjeri načelnik opštine; zamjenjuje načelnika i djeluje u njegovo ime kada je načelnik odsutan ili spriječen u izvršavanju svojih dužnosti; u slučaju prestanka mandata načelnika opštine, u skladu sa izbornim propisima, prije isteka vremena na koje je izabran, zamjenik načelnika opštine obavlja dužnost načelnika opštine, do izbora novog načelnika; ako zamjenik načelnika opštine, iz bilo kojih razloga bude spriječen da obavlja svoje dužnosti, Skupština opštine će izabrati vršioca dužnosti zamjenika načelnika opštine, do izbora načelnika opštine, u skladu sa Zakonom.

1.3. SKUPŠTINA OPŠTINE

Skupština opštine je predstavničko tijelo građana koje čine predsjednik, potpredsjednik, sekretar i 32 opštinska odbornika. Oni putem ovog organa direktno učestvuju i upravljaju poslovima lokalne samouprave. Skupština opštine je, takođe, organ odlučivanja i kreiranja politike Opštine. Skupština opštine odlučuje o pitanjima iz svoje nadležnosti većinom glasova odbornika, osim ako je drugačije propisano Zakonom i Statutom Opštine.

Skupština opštine ima jedne od najvažnijih nadležnosti, kao što su: donošenje Statuta Opštine, budžet i završni račun budžeta, planovi i programi razvoja opštine, plan lokalnog ekonomskog razvoja, investiranja i kapitalnog ulaganja, kao i proglašenje praznika Opštine, korišćenje javnih površina, zaduživanja Opštine i mnoge druge bitne stavke od vitalnog značaja za razvoj i pravilno funkcionisanje Opštine.

Mandati za opštinska vijeća, odnosno skupštine opština dodjeljuje se po sistemu proporcionalne zastupljenosti. Pripadnicima nacionalnih manjina koji u ukupnom broju stanovništva opštine učestvuju ukupno do 3% stanovništva garantuje se najmanje jedno mjesto u Opštinskom vijeću / Skupštini opštine.

Predsjednik skupštine se bira na konstitutivnoj sjednici iz reda odbornika većinom glasova od ukupnog broja odbornika.

Prava i dužnosti predsjednika Skupštine: Predstavlja i zastupa Skupštinu opštine; učestvuje u pripremama sjednica Skupštine, saziva sjednice Skupštine i njima predsjedava; inicira stavljanje na dnevni red sjednice Skupštine i radnih tijela Skupštine pitanja iz nadležnosti Skupštine; osigurava poštivanje načela i odredbi Poslovnika o radu Skupštine Opštine Gradiška, kao i poslovnika radnih tijela Skupštine; vodi sjednice u skladu sa principima najboljih praksi demokratskog parlamentarizma i odredbama Poslovnika o radu Skupštine; osigurava realizovanje prava i dužnosti klubova odbornika tokom pripreme i održavanja sjednice Skupštine; osigurava saradnju Skupštine i načelnika opštine, te prati realizaciju odluka i zaključaka Skupštine; radi na ostvarivanju saradnje sa skupštinama drugih opština, te drugim organima i organizacijama; potpisuje akta usvojene od Skupštine i vrši druge poslove utvrđene Zakonom, Statutom i Poslovníkom.¹³⁰

Predsjednika skupštine u slučaju njegove odsutnosti ili spriječenosti zamjenjuje potpredsjednik koji obavlja povjerene poslove iz njegovog djelokruga od strane predsjednika. Potpredsjednik Skupštine ima pravo i obavezu da pomaže u radu predsjedniku Skupštine. U slučaju odsutnosti ili spriječenosti potpredsjednika Skupštine, predsjednika Skupštine zamjenjuje najstariji ili odbornik koga odredi skupština;

Skupština opštine bira i imenuje sekretara Skupštine na vrijeme dok traje njen mandat, iz reda diplomiranih pravniká, sa odgovarajućim iskustvom i položenim stručnim ili pravosudnim ispitom. Sekretar Skupštine opštine rukovodi stručnom službom Skupštine opštine, pomaže predsjedniku Skupštine u pripremanju sjednica i organizovanju rada Skupštine i njenih radnih tijela. Obavlja i druge poslove utvrđene Statutom i Poslovníkom Skupštine opštine. Skupština opštine može za izvršenje svojih zadataka osnivati stalne i povremene komisije, odbore i savjete kao radna tijela Skupštine.

Inače sazivanje, utvrđivanje dnevnog reda, način rada, odlučivanje i druga pitanja značajna za rad Skupštine i radnih tijela, utvrđuju se Poslovníkom Skupštine opštine.

2. ODJELJENJA OPŠTINE GRADIŠKA

Važnu ulogu u pravilnom funkcionisanju Opštine imaju odjeljenja koja djeluju u sklopu svojih nadležnosti i ovlaštenja, pa tako imamo:

Odjeljenje za opštu upravu koje obavlja poslove lokalne uprave, a to se odnosi na pisarnicu, ovjeru potpisa, prepisa i rukopisa, vođenje matičnih knjiga, pružanje pravne pomoći, personalna evidencija zaposlenih, normativno-pravne poslove, izvršavanje Zakona, drugih propisa i opštih akata Republike čije je izvršavanje povjereno Opštini i mnoge druge poslove. Odjeljenje za opštu upravu ima odsjek za upravne poslove i odsjek za zajedničke poslove.

¹³⁰ Službeni glasnik Republike Srpske br. 101/04, 42/05, 118/05 i 98/13, Statut Opštine Gradiška

Odjeljenje za urbanizam, građenje, komunalne i stambene poslove (UGISK) čiji se poslovi odnose na pripremu, izradu i donošenje prostornih urbanističkih planova, izradu lokacijskih uslova, utvrđuje naknadu za uređenje građevinskog zemljišta i stara se o njegovom uređenju i zaštiti, pripremu uslova zaštite životne sredine, sprovođenje upravnog postupka za donošenje rješenja o odobrenju za građenje, ekoloških dozvola, odobrenja za upotrebu objekta, obezbjeđivanje obavljanja komunalnih djelatnosti, održavanje i staranje o izgradnji i korišćenju lokalnih puteva, čuvanje prostorno-planske dokumentacije, izgradnju i razvijanje informacionog sistema u oblasti urbanizma, komunalnih i stambenih poslova, zatim saradnju sa stručnim i naučnim organizacijama i institucijama u oblasti prostornog i urbanističkog planiranja, izvršavanje Zakona, drugih propisa i opštih akata. Odjeljenje za UGISK ima odsjek za urbanizam, građenje i dokumentaciju i odsjek za komunalne i stambene poslove.

Odjeljenje za privredu i poljoprivredu obavlja poslove lokalne uprave koji se odnose na pripremu, izradu i donošenje programa privrednog razvoja naše opštine, predlaganje mjera u oblasti privrede, poljoprivrede, šumarstva, vodoprivrede i zanatsko-preduzetničkih djelatnosti.

Odjeljenje za društvene djelatnosti obavlja poslove lokalne uprave koji se odnose na društveni razvoj opštine.

Odjeljenje za boračko-invalidsku zaštitu obavlja poslove koji se odnose na ostvarivanja prava boraca, invalida, porodica poginulih, nestalih i umrlih boraca, civilnih žrtava rata, a i na ostvarivanje prava iz oblasti socijalne i zdravstvene zaštite.

Odjeljenje za finansije obavlja poslove lokalne uprave koji se odnose na donošenje budžeta i završnog računa, naplatu prihoda Opštine, naplatu komunalnih usluga, trezorsko poslovanje i druge finansijske poslove. U sklopu odjeljenja postoje četiri odsjeka i to odsjek za budžet, računovodstvo, trezor i za sistem objedinjene naplate.

Odjeljenje za razvoj obavlja poslove lokalne uprave koji se odnose na razvojno planiranje iz oblasti privrede, turizma, ugostiteljstva, zanatstva, trgovine, statistike, kulture, sporta, obrazovanja, ostvarivanja kontakata sa potencijalnim ulagačima, razvoj poslovnih zona, stimulacija zapošljavanja, saradnja sa međunarodnim institucijama u cilju realizacije razvojnih projekata i drugi poslovi.

3. UČEŠĆE GRAĐANA U LOKALNOJ SAMOUPRAVI

Jedan od osnovnih principa međunarodnog prava jeste da je lokalna samouprava među osnovnim temeljima svakog demokratskog sistema i da je pravo građana da učestvuje u vođenju javnih poslova demokratski princip koji važi u svim zemljama razvijene demokratije.¹³¹

U poslovima lokalne samouprave građani učestvuju i odlučuju posredno putem svojih predstavnika izabranih u Skupštinu opštine i neposredno posredstvom referenduma, zbora građana, građanske inicijative, mjesne zajednice, javnim raspravama, panelima građana, „satima građana“ u Skupštini opštine i drugih oblika koji nisu zabranjeni Zakonom.

Građani neposredno učestvujući u lokalnoj samoupravi odlučuju o: izgradnji komunalnih objekata, načinu obezbjeđivanja finansijskih sredstava za izgradnju tih objekata, kao i o načinu korišćenja i upravljanja tim objektima; pokretanju inicijative za donošenje i izmjenu propisa i opštih akata iz nadležnosti Opštine; upućivanju preporuka i prigovora na rad organa lokalne samouprave, pokretanju inicijative za izdvajanje i primjenu naseljenih mjesta iz sastava opštine, zaštiti životne sredine, kao i o drugim pitanjima utvrđenim statutom lokalne zajednice.

Građani učestvuju putem *referenduma* u skladu sa Zakonom i Statutom jedinice lokalne samouprave. Pravo odlučivanja na referendum imaju građani koji imaju prebivalište na

¹³¹ *Ustavno pravo (dopuna osnovnoj literaturi), prof. dr Mile Dmičić, Banja Luka, 2009., str. 44*

području opštine, odnosno dijela područja opštine za koji se sprovodi referendum i koji imaju biračko pravo.

Zbor građana može sazvati načelnik opštine, predsjednik Skupštine opštine, predsjednik Savjeta mjesne zajednice i svaki odbornik na području mjesne zajednice na kojoj ima prebivalište. Na zboru građana građani raspravljaju i daju prijedloge o pitanjima iz nadležnosti organa Opštine koji su od neposrednog zajedničkog interesa za građane određenog područja opštine, iniciraju i predlažu načine rješenja određenih pitanja i problema.

Građani jedinice lokalne samouprave pokreću *građansku inicijativu* za donošenje ili promjenu Statuta jedinice lokalne samouprave, donošenje ili promjenu akta kojim se uređuje određeno pitanje iz samostalnog djelokruga i raspisivanja referenduma. Inicijativa mora sadržavati određeni broj potpisa građana. Skupština je dužna da u roku od 30 dana od dana dobijanja inicijative, podnošenja predstavke, pritužbe ili prijedloga, obavi raspravu i građanima dostavi obrazložen odgovor.

Mjesna zajednica se obrazuje odlukom Skupštine jedinice lokalne samouprave. Odlukom se utvrđuju naziv, područje, poslovi koje vrši mjesna zajednica i druga značajna pitanja za rad mjesne zajednice. Formira se za dio naseljenog mjesta, odnosno za područje jednog ili više međusobno povezanih naseljenih mjesta. U mjesnoj zajednici svoje potrebe i interese građani zadovoljavaju i ostvaruju pokretanjem inicijative i učešćem u javnim raspravama, davanjem mišljenja, prikupljanjem i dostavljanjem organima Opštine pritužbe na njihov rad, prijedlozima građana za rješenje pitanja od njihovog zajedničkog interesa, organizovanjem raznih oblika humanitarne pomoći na svom području, saradnjom sa udruženjima građana mjesne zajednice i mnogim drugim načinima i pravima građana, u skladu sa Zakonom i Statutom.

4. ZAKLJUČAK

Na osnovu prethodnog izlaganja mogli bismo zaključiti da je dobro organizovana struktura i sistem upravljanja Opštinom Gradiška. Jedinice lokalne samouprave obavljaju sve poslove lokalne samouprave, a vršenje poslova se ne organizuje po načelu vrste poslova ili službi.

Iznad opštine kao osnovne teritorijalne jedinice u kojoj se ostvaruje lokalna samouprava, ne postoje samoupravne jedinice višeg stepena. U sistemu upravljanja Opštinom postoji monotipnost jedinica lokalne samouprave, u pogledu pravnog položaja, funkcionisanja, organizacione strukture i statusa. Izmjene Zakona o sistemu organa lokalne vlasti i upravljanju jednom opštinom, predviđanje više stepena ili više tipova lokalne samouprave, izlazilo bi van ustavnog osnova i predstavljalo opštinsku reorganizaciju ili drugačiju organizaciju opštine.

Ne može se govoriti o načelniku opštine kao inokosnom nosiocu izvršne funkcije u lokalnoj zajednici, već samo o Skupštini opštine koja se, u skladu sa svojim ovlašćenjima, položajem i ulogom, bira i razrješava u samoj Skupštini opštine. Skupština jedinice lokalne samouprave je najviši organ lokalne vlasti.

Iako Opština osniva organe uprave za obavljanje upravnih poslova iz samoupravnog djelokruga Opštine, kao i poslove državne uprave prenesenih na Opštinu, u skladu sa Ustavom i Zakonom, ipak to ne znači da je Republika potpuno nezainteresovana za izvršavanje njihovih propisa. Upravni nadzor neposredno ostvaruje uvid u rad organa Opštine, time osigurava i interveniše kako bi bili zaštićeni prava i dužnosti Opštine utvrđena Zakonom o principima lokalne samouprave. Prema tome, kroz mjere intervencije i kroz prava opštinskih organa, došli su do izražaja principi da se između Republike i opštinskih organa ne uspostavlja hijerarhijski odnosi, jer se radi o organima jedne političko-teritorijalne jedinice i jedinice lokalne samouprave, ali istovremeno i zahtjevu za obezbjeđivanje efikasnog izvršavanja republičkih propisa.

Ne treba besciljno „trčati ukруг“, nego iskristalisati građanski odbor, pružiti podršku aktivnim pojedincima i odbornicima u procesu izgradnje opštine Gradiška. Kao građani treba da što

aktivnije utičemo na lokalne vlasti da obavljaju sve svoje Zakonom propisane obaveze, koje omogućavaju što kvalitetnije funkcionisanje opštine, a tu spada: vodosnabdijevanje stanovništva, pravilno i kontrolisano upravljanje šumskim bogatstvima, zemljištem, povećanje zastupljenosti zelenih površina na području opštine, održavanje lokalnih puteva i mostova, ulične rasvjete, javna parkirališta, parkovi, očuvanje biološke raznolikosti, eliminisanje deponije smeća čišćenjem, odvozom i uništavanjem otpadnog materijala, kontrolisanje industrijskog otpada, izrada strategije razvoja industrije opštine Gradiška, zaštita turizma u opštini, obezbjeđivanje zdravstvene zaštite stanovništva, socijalnu politiku prema mladima podići na veći nivo, omogućavanje kvalitetnih i povoljnih uslova stranim investitorima koji će ulagati u razvoj naše industrijske zone, otvaranje novih radnih mjesta i samim tim omogućavanje mladim ljudima da započnu svoj radni vijek, povećanje nivoa uključenosti mladih u društveni život Gradiške...jer, kako kažu, na mladim naraštajima budućnost ostaje.

LITERATURA

1. Vlatković, M., *Pravo lokalne samouprave*, Banja Luka, 2008.
2. Blažić, Đ., Milovanović, D., *Lokalna samouprava* (Zbirka propisa), Podgorica 1996.
3. Vučković, V., „Ustav i teritorijalna organizacija opština“, *Marksistička misao* 6/1976.
4. Kamarić, M., Festić, I., *Upravno pravo*, Sarajevo, 2009.
5. Dmičić M., *Ustavno pravo (dopuna osnovnoj literaturi)*, Banja Luka, 2009.
6. Kremenović, O., „Lokalna samouprava u Republici Srpskoj“, *Lokalna samouprava*, br. 3/1998
7. Nikolić, S., „Ustavni i zakonski osnovi za povjeravanje poslova Republike gradovima i opštinama (povjereni poslovi)“, *Matičar*, br.8/1997
8. Zakon o lokalnoj samoupravi čl.30,71. i 72. stav 2 i 165. (Službeni glasnik Republike Srpske, br.101/04, 42/05, 118/05 i 98/13) Statut Opštine Gradiška